

taneos dictos *di buona voglia* ab ecclesiis et locis immunibus ad formam c. *Inter alia*, De immun., dummodo pro delictis, ob quæ confugerunt, et pro fuga fiat promissio non puniendi. Sacra congregat. Immun., in *Milevitana*, 3 Dec. 1674; lib. 1 *Decr. Altov.*, p. 1035.

(17. Renovantur facultates pro extractione remigum a locis immunibus pro duodecim casibus. Sacra congr. Imm., in *Neapolitana*, 1 Mart. 1692; lib. *Dec. Grim.*, p. 94.

(18. Remex coactus de mandato sanctissimi

REPRÆSENTATIONES, AN ET QUÆ FIERI POSSINT IN ECCLESIIS.

Vide verb. ECCLESIA, art. 3, a n. 49 ad 52.

REPUDIUM.

(1. Repudium in Veteri Testamento permissum fuit Judæis ob eorum cordis duritiem, Benedict. XIV, tom. II, constitut. 38, incip. *Apostolici ministerii*. (2. Sed in nova lege gratiæ vetitum est. Item, *ibid.* (3. Repudii libellum non licet Judæis ad fidem conversis dare uxoribus in judaismo remanentibus. Idem, *ibid.* (4. Repudii libellum,

RESCISSIO AC NULLITAS MATRIMONII.

Seu causarum matrimonialium judicia coram quibus et quo ordine, ac forma sint peragenda.

NOVUS ARTICULUS EDITORUM CASINENSIVM.

SUMMARIUM.

1. Quid Benedictus XIV statuit circa methodum in peragendis iudiciis dissolutionis vinculi matrimonialis: affertur ejus constitutio ad rem. — 2.

(1. Quia evenire poterat, ut per vetitum nefas dissolutiones fœderis conjugalis fierent, vel ex præcipiti iudicio, vel ex utriusque partis collusionem, alterutrius præpotentia et fraude, Benedictus XIV hisce malis obviam ire studens, saluberrimam edidit constitutionem, incip. *Dei miseratione*, circa formam ejusmodi iudicii, et quidquid aliud ad rem opus esset. Quippe sanxit, ut publicus matrimoniorum defensor in omnibus et singulis causis debeat validitatem matrimonii ita semper tueri, ut iudicium sine eo instructum, et quidquid in actis, eo non citato, fiat, nullius sit momenti. Et quoties in primo gradu sententia pro matrimonio feratur, nequeat unquam ipse appellare; at sententia contra matrimonium prolata, appellationem ex officio suo debeat omnino interponere, quamvis hanc pars expresse abnuat. Interea neutri parti unquam licere post unicam sententiam pro nullitate ac rescissione matrimonii latam, ad secundas nuptias convolare, etiamsi fuerit appellatio neglecta vel omissa intra decem dies vel deserta postmodum sit lapsu fatalium; alias cunctis polygamie pœnis canonicis fiant contrahentes obnoxii. Item, ut in secundo gradu iudex, non secus quam in primo, defensorem ad id, pariter stre-

restituatur in alia ab Ecclesia extractionis, deinde extrahitur et consignatur officialibus treremium cum solitis clausulis. Sac. congreg. Immun., in *Viterbien.*, 12 Jan. 1684; lib. *Decret. Valleman.*, p. 20.

(18. Ad treremes damnatus, licet non remigaverit, quando delictum, propter quod damnatus fuit, infamiam irrogat, expleto tempore, non est rehabilitandus ad exercitia ordinum. Sacra cong., in *Romana seu Ravellen.*, 6 Jul. 1726.

si quis neophytus Rabbineis superstitionibus inveniatur dedisse uxori recusanti se convertere, in eum tanquam judaizantem animadvertendum esse statuitur. Idem, *ibid.* (5. Si autem id fecerit coram notario et testibus Christianis, minori pœna plectendus erit. Idem, *ibid.*

Quinam in hujusmodi matrimonii causis sint iudices ex mente Tridentini, sess. xxiv, cap. 20, *De reformat.* ad num. 6. — 7. An abbates et alii inferiores prælati potestate in prædictis causis iudicandis polleant, ad num. 8.

num, audiat in singulis actis. Si primæ sententiæ secunda conformetur, atque ab hac defensor et pars, quæ succubuit, provocare non censuerint, licebit secundas inire nuptias. Secus ubi vel defensor, vel pars iterum appellaverit; tunc enim tertiam oportet conformem sententiam eum expectare, qui secundas expetit nuptias: cum appellatio executionem perinde unius, atque duarum conformium sentent. executionem jure suspendat. Præterea in rem iudicatam nunquam transire sententiam de nullitate matrimonii, sed posse, novis rebus detectis, quandocumque revideri declaravit. Lubet afferre tenorem constitut. memoratæ, prout sequitur:

« BENEDICTUS, episcopus, servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

« Dei miseratione, cujus iudicia incomprehensibilia sunt, et viae ininvestigabiles, in suprema Ecclesiæ specula immerentes constituti, ut super universum Dominicum gregem excubias sedulo agamus, ad commissum pastoralis officii munus pertinere dignoscimus, subnascentes ex infernalis hostis astutia et hominum malitia abusus, quibus et animarum salutem periculis, et sacramentis Ecclesiæ injuria infertur, ra-

dicatus evellere, et potestatis Nobis desuper traditæ operam interponere, ut et humana cohibeatur temeritas, et veneranda divinæ legis servetur auctoritas.

« § 1. Siquidem matrimonii fœdus a Deo institutum, quod, et quatenus naturæ officium est, pro educandæ proles studio, aliisque matrimonii bonis servandis, perpetuum et indissolubile esse convenit; et quatenus est catholicæ Ecclesiæ sacramentum, humana præsumptione dissolvi non posse, Salvator ipse ore suo pronuntiavit, dicens: *Quod Deus conjunxit, homo non separet* (Marc. x, 9), ad aures Apostolatus nostri pervenit, in quibusdam ecclesiasticis curiis inconsulta nimis iudicium facilitate infringi, et temere atque inconsiderate de eorundem matrimoniorum nullitate latis sententiis, potestatem conjugibus fieri transeundi ad alia vota. Quos sane improvidos iudices humanæ naturæ conditione et voce ipsa quodammodo admoneri oportebat, ne tam præcipiti audacia sanctum matrimonii nexum frangerent, quem perpetuum atque indissolubilem primum humani generis paréns præmonuit, inquit: *Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea*; et illud additum est: *Quamobrem relinquet homo patrem suum et matrem, et adheret uxori suæ, et erunt duo in carne una.* (Gen. ii, 23, 24.)

« § 2. Hujusmodi autem abolendæ pravitate notitia diversis ex partibus Nobis delata est, atque etiam indicata sunt exempla nonnullorum virorum, qui post primam, et secundam, ac tertiam, quam duxerant uxorem, ob nimiam iudicium præcipitiam in nullitate matrimonii declaranda, adhuc primis illis uxoribus superstibus, ad quartas contrahendas nuptias devenerant; et similiter feminarum, quæ post primum, secundum et tertium maritum, quarto etiam, illis quoque viventibus, se junxerant, non sine pusillorum scandalo et honorum omnium detestatione, qui sacra matrimonii vincula ita contemni et temere perfringi dolebant. Nos autem, his intellectis, gravi affecti dolore, iustissimo ingenio et non prætermisimus Apostolicæ nostræ sollicitudinis partes in Domino adimplere. Siquidem primo Pontificatus nostri anno ad episcopos illarum partium, in quibus prædicta acciderant, plenissimis datis litteris, graviter conquesti sumus de hujusmodi pravitate, quæ in Ecclesia Dei tolerabatur, et ad eam abolendam eorum animos erigere, et pastorem zelum accendere curavimus, quod etiam egimus cum aliis aliarum regionum episcopis, ubi hujusmodi pravum dirimendorum matrimoniorum usum irrepsisse cognovimus.

« § 3. Verum Nobis responsum est, id sæpe contingere partim ex culpa illorum iudicum, quibus, vel in prima instantia, cum causa coram iudice ordinario ex aliqua legitima causa cognosci nequit, vel in secunda, cum in partibus nullus adest iudex, ad ejus tribunal causa in gradu appellationis devolvatur, vel si adest, justa de causa coram eo disceptari nequit, causæ matrimo-

niales hujusmodi a Sede Apostolica committuntur; qui vel ob inscitiam, vel ob malam voluntatem proclives sunt ad matrimonia dissolvenda, atque eadem matrimonia, levi vel etiam nullo habito examine, irrita ac invalida declarant; partim etiam ex facto conjugum super nullitate suorum matrimoniorum litigantium; cum frequenter unus tantum eorum, qui dissolutionem matrimonii postulat, in iudicio compareat, et sententia, nullo contradicente, secundum sua vota obtenta, ad alias nuptias convolat; vel amobus conjugibus in iudicium ventibus, altero, qui pro matrimonio, altero vero, qui contra agit, sententia de nullitate matrimonii prolata, nullus est, qui ad superiorem iudicem appellationem interponat; vel quia litigantes in specie quidem discordes, re vera inter se concordantes sunt, et invicem colludentes, contractum matrimonium dissolvi cupiunt; vel quia pars, quæ pro validitate matrimonii stabat, ejusque nullitatem acriter contra adversarium impugnabat, lata a iudice sententia contra matrimonium, mutat voluntatem, vel pecunia sibi ad sumptus litis non suppetente vel aliis deficientibus auxiliis ad litigandum necessariis, et inceptum opus, ac causam post primam sententiam deserit; quo fit, ut deinde ambo conjuges, vel unus eorum ad aliud contrahendum matrimonium se conferat.

« § 4. Quod autem ad iudices pertinet, quibus extra Romanam curiam pro litigantium commodo causæ matrimoniales committuntur, paterna illa vigilantia, qua de justitia unicuique integre, sapienterque administranda solliciti esse debemus, encyclicis litteris ad venerabiles fratres patriarchas, primates, archiepiscopos et episcopos scriptis vicesima sexta Augusti, anno secundo Pontificatus Nostri, providere curavimus, in quibus ea præscripsimus, quæ sacris canonibus, et concilii Tridentini decretis consona, si diligenter, ut speramus, serventur, in posterum causæ non nisi personis congrua juris peritia, et necessario probitatis, spectæque fidei munitis præsidio committentur. Insuper ad ea, quæ in iisdem encyclicis litteris constituta sunt, id etiam in præsentem adiungimus. Quod quamvis concilii Tridentini decretum, quo causæ matrimoniales subtractæ fuerunt decani, archidiaconi, et aliorum inferiorum iudicio et episcoporum tantum examini et jurisdictioni reservatæ, duntaxat procedat de archidiaconi, decanis aliisque inferioribus, qui in eadem diocesi constituti, vel privilegio aliquo, vel præscriptione, saltem in visitatione, causarum matrimonialium cognitionem sibi arrogabant; ac ideo minime obstet commissionibus, quæ, pro iisdem causis matrimonialibus definiendis, a Sede Apostolica alicui eorum in secunda instantia fierent; nihilominus præcipimus ac mandamus iis, ad quos hujusmodi commissionum seu delegationum expediendarum cura pertinet, ut in futurum causarum matrimonialium cognitionem non committant, nisi episcopis, præsertim vicinioribus;

vel si nullus sit episcopus, cui ex legitima causa commode committi possit, tum commissio et delegatio dirigatur uni ex iis, qui secundum ordinem et modum a Nobis præfatis encyclicis litteris præscriptum, pro iudice idoneo ab episcopo cum consilio sui capituli nominatus fuerit.

§ 5. Quod vero ad ordinem et seriem iudiciorum in causis matrimonialibus, pro debita et congrua earum terminatione, servandam spectat, motu proprio, certa scientia ac matura deliberatione Nostris, deve Apostolicæ potestatis plenitudine, hac Nostra in perpetuum valitura sanctione constituimus, decernimus ac iubemus, ut ab omnibus et singulis locorum ordinariis in suis respective diocesisibus persona aliqua idonea eligatur, et si fieri potest, ex ecclesiastico cœtu, juris scientia pariter et vitæ probitate prædita, quæ matrimoniorum defensor nominabitur, cum facultate tamen eam suspendendi vel removendi, si justa causa adfuerit, et substituendi aliam æque idoneam, et iisdem qualitatibus ornatam; quod etiam fieri poterit, quotiescunque persona ad matrimoniorum defensionem destinata, cum se occasio agendi obtulerit, erit legitime impedita.

§ 6. Ad officium autem defensoris matrimoniorum huiusmodi, ut supra electi, spectabit in iudicium venire, quotiescunque contigerit matrimoniales causas super validitate vel nullitate coram legitimo iudice disceptari, eumque oportebit in quolibet actu iudiciali citari, adesse examini testium, voce et scriptis matrimonii validitatem tueri, eaque omnia deducere, quæ ad matrimonium sustinendum necessaria censebit.

§ 7. Et demum defensoris huiusmodi persona, tanquam pars necessaria ad iudicii validitatem et integritatem censeatur, semperque adsit in iudicio, sive unus ex conjugibus, qui pro nullitate matrimonii agit, sive ambo, quorum alter pro nullitate, alter vero pro validitate, in iudicium veniant. Defensor autem, cum ei munus huiusmodi committetur, juramentum præstabit fideliter officium suum obeundi, et quotiescunque contigerit, ut in iudicio adesse debeat pro alicujus matrimonii validitate tuenda, rursus idem juramentum præbebit; quæcunque vero, eo non legitime citato aut intimato, in iudicio peracta fuerint, nulla, irrita, cassa declaramus, ac, pro nullis, cassis ac irritis haberi volumus perinde ac si citata et intimata non esset ea pars, cujus citari intererat, et quam, juxta legum et canonum præscripta, ad legitimam iudicii validitatem, citari aut intimari omnino necessarium erat.

§ 8. Cum igitur coram ordinario, ad quem causas huiusmodi cognoscere pertinet, controversia aliqua proponetur, in qua de matrimonii validitate dubitatur, et existentibus in iudicio vel uno ex conjugibus, qui pro nullitate matrimonii, vel ambobus, quorum alter pro validitate, alter vero pro nullitate actionem intendat, defensor matrimonii

partes omnes officii sui diligenter adimpleat. Itaque si a iudice pro matrimonii validitate iudicabitur, et nullus sit, qui appellet, ipse etiam appellatione se absteineat; idque etiam servetur, si a iudice secundæ instantiæ pro validitate matrimonii fuerit iudicatum, postquam iudex primæ instantiæ de illius nullitate sententiam pronuntiaverat; sin autem contra matrimonii validitatem sententia feratur, defensor inter legitima tempora appellabit, adhærens parti, quæ pro validitate agebat; cum autem in iudicio nemo unus sit, qui pro matrimonii validitate negotium insinat vel si adsit, lata contra eum sententia, iudicium deseruerit, ipse ex officio ad superiorem iudicem provocabit.

§ 9. Appellatione a prima sententia pendente, vel etiam nulla ob malitiam vel occultitatem, vel collusionem defensoris, et partium interposita, si ambo, vel unus ex conjugibus novas nuptias celebrare ausus fuerit, volumus ac decernimus, ut non solum servetur, quæ adversus eos, qui matrimonium contra interdictum Ecclesiæ contrahunt, statuta sunt, præsertim, ut invicem a cohabitatione separentur, quoadusque altera sententia super nullitate emanaverit, a qua intra decem dies non sit appellatum, vel appellatio interposita, deserta deinde fuerit; sed ulterius, ut contrahens, vel contrahentes matrimonium huiusmodi, omnibus pœnis contra polygamos a sacris canonibus et constitutionibus Apostolicis constitutis, omnino subjaceant, quas in eos, quatenus opus sit, motu, scientia ac potestate simili rursus statuimus, decernimus ac renovamus.

§ 10. Posteaquam vero, appellationis beneficio, ad alterum iudicem causa in secunda instantia delata fuerit, omnia et singula quæcunque coram iudice in prima instantia servanda præfinita fuerunt, etiam coram altero in secunda exacte ac diligenter custodiantur, citato in quolibet iudicii actu defensore matrimonii, qui voce et scripto matrimonii validitatem strenue ac pro viribus tuebitur. Et si iudex in secunda instantia fuit metropolitanus, aut Sedis Apostolicæ nuntius aut episcopus vicinior; matrimonii defensor sit, qui ab ipsis fuerit deputatus, quemadmodum ipsis deputare mandamus, ut quæ a Nobis superius constituta sunt, peragere possit; si autem iudex in secunda instantia erit iudex commissarius, cui a Sede Apostolica causæ cognitio demandata sit, et qui tribunal et jurisdictionem ordinariam non habeat, et propterea careat defensore matrimonii, volumus, ut illo defensore matrimonii utatur, qui constitutus fuerit ab ordinario, in cujus diocesi causam cognoscet, etiamsi idem ordinarius sit, qui primam sententiam in eadem causa pronuntiaverit.

§ 11. Instructo autem in hunc modum iudicio, si secunda sententia alteri conformis fuerit, hoc est, si in secunda æque ac in prima, nullum ac irritum matrimonium iudicatum fuerit, et ab ea pars, vel defensor pro sua conscientia non crediderit ap-

pellandum, vel appellationem interpositam prosequendam minime censuerit, in potestate et arbitrio conjugum sit novas nuptias contrahere; dummodo alicui eorum, ob aliquod impedimentum, vel legitimam causam id vetitum non sit. Potestas tamen post alteram sententiam conformem, ut supra, conjugibus facta, intelligatur et locum habeat, salvo semper, et firmo remanente jure seu privilegio causarum matrimonialium, quæ ob cujuscunque temporis lapsum nunquam transeunt in rem iudicatum; sed si nova res, quæ non deducta vel ignorata fuerit, detegatur, resumuntur, et rursus in iudicalem controversiam revocari. Quod si a secunda sententia super nullitate vel altera pars appellaverit, vel huiusmodi sit, ut ei, salva conscientia, defensor matrimonii acquiescendum non putet, vel quia sibi videtur manifeste injusta, vel invalida, vel quia fuerit lata in tertia instantia, et sit revocatoria alterius præcedentis super validitate in secunda instantia emanatæ, volumus, ut, firma remanente utriusque conjugum prohibitione ad alias transeundi nuptias, quas si contrahere ausi fuerint, pœnis, ut præfertur, a Nobis constitutis subesse decernimus, causa in tertia vel quarta instantia cognoscatur, servatis diligenter omnibus, quæ a Nobis in prima et secunda instantia demandata fuerunt, nempe, in quolibet iudiciali actu, citato et audito defensore matrimonii, qui a iudice tertiæ instantiæ deputatus fuerit.

§ 12. Defensor autem matrimonii, quem ad munus suum gratis obeundum pro amore Dei, et proximi utilitate, et Ecclesiæ reverentia, in Domino exhortamur, si operam suam sine mercede vel salario aliqua ex causa exhibere recusaverit, ab ipsius causæ iudice ei constituatur, et ab ea parte, quæ pro validitate matrimonii agit, si ipsi factus sit, solvatur; sin minus, a iudice primæ, vel secundæ, vel tertiæ instantiæ respective subministrabitur, qui pecunias ex multis suorum tribunalium redactas vel redigendas, et in opera pia erogandas, in huiusmodi sumptus insumere poterunt. Cum vero iudices causæ erunt iudices commissarii, qui neque forum habent, et consequenter neque pecuniam ex multis collectam, volumus ac mandamus, ut defensori matrimonii satisfiat ex pecunia mulctarum illius episcopi, in cujus diocesi iudex commissarius, juxta Sedis Apostolicæ mandatum, iudicium exercebit.

§ 13. Hactenus quidem quoad causas matrimoniales, quæ extra Romanam curiam pertractantur: quoad causas vero, quæ Romæ disceptandæ sunt, cum earum cognitio in prima instantia ad S. R. E. cardinalem in præfata Urbe, ejusque suburbii, et districtu vicarium nostrum in spiritualibus pro tempore spectet; mandamus ac iubemus, ut omnia et singula, quæ in aliis causis extra Romanam curiam pertractandis præscripta fuerunt, nempe ut iudicium peragatur, citato et audito defensore matrimonii ab eodem cardinali vicario deputato,

aliaque, ut supra, omnino serventur. Tam etiam in aliis causis, quæ in prima instantia, ex consensu partium, vel in secunda, per appellationem ad Sedem Apostolicam, omisso medio, interpositam, vel in tertia, Romam deferuntur; quas omnes iudicari volumus, vel in congregatione S. R. E. cardinalium super interpretatione et executione concilii Tridentini, vel in causarum Palatii nostri auditorio, dummodo Nobis et Romano Pontifici pro tempore justis ex causis non videatur particularis congregatio S. R. E. cardinalium, vel Romanæ curiæ prælatorum deputanda. Cum autem causa super matrimonii nullitate agitabitur in dicta congregatione S. R. E. cardinalium concilii Tridentini Interpretum, defensor matrimonii a cardinali præfecto ejusdem congregationis, si vero in Palatii nostri auditorio, ab auditore decano præfati tribunalis, si demum in congregatione particulari, a persona ejusdem congregationis digniore deputetur.

§ 14. Unica quidem resolutio pro nullitate matrimonii emanata, si causa in congregatione cardinalium concilii Tridentini interpretum, vel in congregatione particulari deputata cognoscatur, et similiter in Palatii nostri auditorio, unica sententia super eadem nullitate pronuntiata minime sufficiat adtribuendam liberam conjugibus facultatem novas nuptias contrahendi. Sed, si causa in præfata congregatione cardinalium Tridentini concilii interpretum introducta fuerit, rursus in eadem, ad defensoris matrimonii instantiam, reproponatur; si vero congregationi particulari commissa fuerit, ad petitionem ejusdem defensoris, altera etiam particularis congregatio deputabitur. Si vero in Palatii nostri auditorio iudicata sit, a præfato defensore appellatione interposita, ab aliis auditoribus juxta ordinem in gyrum, seu turnum definitur; si autem causa universo tribunali commissa fuerit, ab omnibus auditoribus rursus examinabitur, nolentes omnino, ut ullo in casu matrimonii vinculum dissolutum censeatur, nisi duo iudicata, vel resolutiones, aut sententiæ penitus similes, et conformes, a quibus neque pars, neque defensor matrimonii crediderit appellandum, emanaverint. Quod si secus factum fuerit, et novum initum matrimonium, nostræ voluntatis huiusmodi transgressores pœnis a Nobis, ut supra, statutis submittantur.

§ 15. Et quoniam sæpe apud Sedem Apostolicam preces porrigi solent pro dispensatione matrimonii rati, et non consummati, quæ ut plurimum pro voto consultivo ad congregationem S. R. E. cardinalium concilii interpretum, vel nonnunquam ad aliquam congregationem particularem deputatam, a Romanis Pontificibus pro tempore remitti solent, ut huiusmodi instantiæ ordine ac rite procedant, volumus ac mandamus, ut supplex libellus Nobis, vel Romano Pontifici pro tempore exhibeatur, in quo plena et accurata totius facti species contineatur, causæque omnes in eo exprimantur, quæ ad obtinendam petitam dis-

pensationem conducere posse a supplicante censentur, ut Romanus Pontifex, eo lecto et mature considerato, secum deliberare possit, an petitionem rejiciat, vel ejus examen alicui ex dictis congregationibus committat; a qua posteaquam suum votum consultivum editum fuerit, a secretario ejusdem congregationis totius negotii series exacte Romano Pontifici pro tempore referatur, qui pro sua prudentia judicabit, an congregationis resolutio sit approbanda, vel potius totius causæ examen alteri congregationi, vel tribunali, prout eidem Pontifici videbitur, rursus committendum.

« § 16. Demum volumus ac decernimus, easdem presentes litteras semper firmas, validas et efficaces existere et fore, suosque plenarios et integros effectus sortiri et obtinere, ac ab illis, ad quos spectat, et pro tempore quocumque spectabit, in omnibus et per omnia plenissime et inviolabiliter observari. Sicque et non aliter per quoscumque iudices ordinarios et delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici auditores, ac ejusdem S. R. E. cardinales, etiam de latere legatos, et S. Sedis nuntios, aliosve quoslibet quacunquæ præeminentia et potestate fungentes et functuros, sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, ubique iudicari et definiti debere, ac irritum et inane, si secus super his a quocumque quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus et ordinationibus Apostolicis, necnon quibusvis etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et litteris Apostolicis sub quibuscunque tenoribus verborum, et formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, irritantibusque, et aliis decretis, etiam motu scientiæ et potestatis plenitudine paribus in genere, vel in specie, seu alias quomodolibet concessis, confirmatis et innovatis. Quibus omnibus et singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa et individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma in aliis tradita observata eisdem præsentibus pro expressis et insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum, hac vice duntaxat expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque.

« § 17. Volumus autem ut præsentibus litteræ in valvis ecclesiæ Lateranensis, et Principis apostolorum, nec non cancellariæ Apostolicæ, ac in acie Campi Floræ de Urbe, ut moris est, publicentur et affligantur, sicque publicatæ et affixæ, omnes et singulos, quos illæ concernunt, perinde arceat et afficiant, ac si unicuique eorum nominatim et personaliter intimatæ fuissent; quodque

earumdem præsentium transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus notarii publici subscriptis, et sigillo alicujus personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides tam in iudicio quam extra illud ubique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ.

« § 18. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri decreti, statuti, constitutionis, prohibitionis, revocationis, annulationis, declarationis, mandati ac voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum.

« Datum Romæ, apud Sanctam Mariam Majorem, anno Incarnationis Dominicæ 1741, 3 Nonas Novembris, Pontificatus nostri anno XI.

« D. card. PASSIONEUS

« X. subdatarius

« Visa de Curia

« N. Antonellus.

« Loco ✕ plumbi.

« J. B. EUGENIUS.

« Publicata die 29 ejusdem mensis et anni. »

(2. Iudices vero quoad spectat in causis matrimonialibus definiendis, extra controversiam est, id muneris ex Tridentino episcopis competere, neque amplius decanos, archidiaconos, aliosque inferiores ejusmodi jus præsumere posse, quovis privilegio aut consuetudine non obstante. (3. « Ad hæc (verba sunt Trident.) causæ matrimoniales, non decani, archidiaconi, aut aliorum inferiorum iudicio, etiam visitando, sed episcopi tantum examini et jurisdictioni relinquuntur... non obstantibus privilegiis, indultis, concordiiis quæ suos tantum teneant auctores, et aliis consuetudinibus. » Sess. xxiv *De reformat.*, cap. 20.

(4. Quod autem decani, et cæteri hic nominati non possint cognoscere causas matrimoniales, hoc etiam procedit, etsi essent exempti. Gallermart, in cit. sess. xxiv, cap. 20, sub n. 13.

(5. Si vero de vicario generali episcopi sermo sit: « secundum probabiliorē sententiam poterit is vi sui officii, seu vicarius sibi commissi, absque speciali mandato, causas matrimoniales cognoscere et dijudicare... Est quoque ratio... (quod) neque a jure, neque a Tridentino admittitur vicario potestas cognoscendi causas matrimoniales... Monet tamen recte Pirrhing, hac in respectandam consuetudinem cujusque diocesis. » Laurenus, *Vicar. episc.*, quæst. 160, n. 3: « Contraria opinio (sic quoque Ventriglia), nempe, quod vicarius ex sola generali commissione possit cognoscere de causis matrimonialibus, iudicatur verior et communis. » *Prax. for. eccles.*, part. II, adnot. 14, n. 25. Ac ita sentiunt Genuensis. Pax Jord., Azorius, alique innumeri apud Barbosa, in *Trid. cit.* cap. 20, num. 57.

(6. Sede vero episcopali vacante, causas

ejusmodi vicarium capituli cognoscere posse declaravit S. cong. Concilii, 30 Maii 1602. Vide v. VICARIUS CAPITULI, art. 2, n. 20.

(7. An autem abbates, et inferiores prælati dicta potestate polleant causas matrimoniales iudicandi? Antequam de hoc responsum edemus, lubet hic repetere, quæ sub v. ABBAS, num. 48, de triplici specie abbatibus dicta sunt, hoc sane pacto:

Nimirum prima species est eorum qui certo præsentem generi personarum existentium intra septa alicujus Ecclesiæ, monasterii seu conventus cum passiva exemptione a jurisdictione episcopi. Ejusmodi sunt superiores regulares, et nonnulli prælati sæculares, qui una cum ecclesia ejusque ecclesiæ clericis, et administris, quibus præficiuntur, subsunt immediate Romano Pontifici.

Secunda species est prælatorum habentium jurisdictionem activam in clerum et populum certi loci; qui tamen locus est intra episcopi diocesim, a qua undique circumscribitur. Et hujusmodi prælati improprie tantum, et lato quodam loquendi modo, dicuntur esse *Nullius*.

Tertia species est prælatorum, qui jurisdictionem activam habent in clerum, et populum alicujus loci seu oppidi, aut plurium locorum et oppidorum, quæ omnino avulsa et separata sunt a cujuslibet episcopi diocesi; quapropter dicuntur constituere quandam quasi diocesim, ubi prælati, iis exceptis, quæ ordinis episcopalis sunt, omnia exercet, quæ cæteroquin ad episcopalem jurisdictionem pertinerent. Hujus generis prælati inter inferiores nobilissimi sunt, et dicuntur vere et proprie *Nullius*, et veris annumerantur ordinarii locorum. — Hæc in terminis apud Benedictum XIV, *De synod. diac.*, lib. II, cap. 11, n. 1.

Hæc distinctionibus ac declaratione præmissis:

« Si agatur (sic cardinalis Petra) de prælati *tertia specie nullius*, tunc non per viam præscriptionis, sed per viam comprehensionis in eodem jure vere nullius, dicuntur habere dictum jus cognoscendi causas matrimoniales, quia habent jurisdictionem in omnibus juribus episcopalibus et dicuntur episcopi in iis, quæ pendent a

RESCRIPTUM.

SUMMARIUM.

1. Rescriptum vi nominis quid importet. — 2. Rescriptum quid sit? — 3. Rescriptum dividitur in rescriptum *justitiæ*, et rescriptum *gratiæ*. — 4. Rescriptum *justitiæ* quale sit? — 5. Rescriptum *gratiæ* quale sit? — 6. In Apostolicis rescriptis *justitiæ* apponi solet filum *cannabis*. In rescriptis vero *gratiæ* apponi solet filum *sericum*. — 7. Rescripta tum *justitiæ*, tum *gratiæ* impetrare potest omnis ille, qui non reperitur a jure prohibitus. — 8. Dicta tamen rescripta impetrare prohibentur hæretici. — 9. Item rescripta impetrare prohibentur excommunicati excommunicatione majori. — 10. Rescripta impetrata ab excommunicatis ipso jure sunt nulla, nisi in causa ipsius excommunica-

tionis vel appellationis sint impetrata. — 11. Rescripta *justitiæ*, seu ad lites, sunt præsentanda intra annum postquam impetrans habuerit copiam judic. delegantis. — 12. Rescriptis autem *gratiæ* et ad beneficia non est certum tempus in jure præfixum, quo præsentari debeant. — 13. Dummodo tamen impetrans per notabilem negligentiam, aut dolum, seu malitiam diutius uti non postposuerit, tunc enim impetrans interim aliud contrarium rescriptum esset præferendus primo in assecutione beneficii. — 14. Quando autem aliquis debeat dici negligens in præsentandis rescriptis *gratiæ*, relinquatur arbitrio judicis dijudicandum, inspecta qualitate personæ, loci distantia ac qualitate causæ. — 15. In rescriptis *justitiæ* attenditur tempus præ-

jurisdictione, etiam dignitatis episcopalis, præter potestatem ordinis. Et declaravit pluries sacra congregatio Concilii cognitionem causarum matrimonialium pertinere ad hujusmodi prælatos vere *nullius*. » *Ad const. Apost. const. 4 Callisti III*, sect. 2, num. 37, tom. V, pag. 58.

« Abbati nullius diocesis (ita etiam Barbosa) habenti in suos subditos omnem jurisdictionem, competit cognoscere de causis criminalibus et matrimonialibus suorum subditorum. » *In Trident.*, sess. xxiv, cap. 20, n. 53.

(8. Quantum vero attinet ad prælatos inferiores, sive *primæ*, sive *secundæ speciei* « declaratum fuit a sacra congregatione Concilii, et hoc jus prætitatur, ut non possint dictas causas (matrim.) cognoscere... nisi dicti prælati probarent possessionem immemorabilem, ex ea ratione, quia *immemoralis* supponit privilegium Apostolicum, cum præsumat meliorem titulum de mundo... non (vero) suffragari quadragenariam cum titulo colorato... (quippe) concilium sustulit quamcunque consuetudinem, et sic etiam quadragenariam cum titulo colorato; immemorabilem vero non sustulisse tenendum est, quia ista præsumit adesse quemcunque titulum meliorem de mundo, et sic privilegium Apostolicum... Unde sicuti privilegio Apostolico potest acquiri tale jus cognoscendi dictas causas, ita etiam immemorabili. » Cardinalis Petra, *loco citat.*, num. 33 et seqq.

« Hodie (sic pariter Fagnanus) consuetudo inferiorum cognoscendi de causis matrimonialibus sublata est a concilio Tridentino, nisi sit immemorabilis, ut declaravit sacra congregatio ejusdem concilii interpres. » *Ad cap. Accedentibus*, De excess. prælat., n. 6.

Ac demum Joan. Devoti sic habet: « Criminales et matrimoniales causas subditorum recte iudicant prælati, qui quasi diocesim separatam habent; non item reliqui prælati inferiores, licet exempti sint, nisi hoc privilegium obtinuerint vel a Summo Pontifice, vel per præscriptionem, quæ ultra hominum memoriam est. » *Jus canon. univ.*, De officio judicis ordin., § 14.